

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. IV. Sententia D. Thomæ statuitur,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

dum scilicet primò actuat corpus pueri, modò majorem, quando nimirum idem puer crescit, hoc non provenit ex eo quod est tota in toto corpore, & tota in qualibet ejus parte, sed quia ex natura sua determinata est ad hoc ut primò actuet minorem materiam, deinde majorem, in propriam substantiam hominis conversam. Similiter quòd corpus Christi possit aliquando sub minoribus, aliquando sub majoribus dimensionibus panis existere, juxta beneplacitum consecrantis, signantis materiam in illud convertendam, provenit ex natura live institutione sacramenti Eucharistiæ, ipsum ad hoc determinante. At verò substantia Angeli non est per se & ab intrinseco, sive ex natura sua, determinata ad hoc ut pro diversis temporibus sit nunc in minori loco, postea verò in majori: quin potius, cum sit omnino invariabilis ab intrinseco, oportet consequenter quod determinet ipsum Angelum ad existendum semper in æquali loco, si sit illi (ut volunt Adversarij) ratio formalis proxima existendi in loco.

§. III.

Modus dicendi Vazquezij impugnatur.

- 20 **D**ico secundò: Ratio formalis per quam Angelus in loco constituitur, & in qua fundatur ubi Angelicum, non est modus aliquis unionis ad corpus, per liberam Angeli voluntatem productus, & ex illa omnino pendens, quo ante omnem omnino operationem transeuntem conjungatur corpori. Ita communiter Theologi contra Vazquem.
- 21 **P**robatur breviter: Primò quia unio illa Angeli ad corpus, seu locum corporeum, fictitia est & chimerica; neque enim est unio materiæ cum forma, vel accidentis cum subjecto, aut naturæ cum supposito, vel partis cum parte, ut de se patet; nec etiam est unio agentis cum passivo, aut moventis cum mobili, ut docet Vazquez: Sed nulla alia unio præter istas excogitari potest: Ergo &c.
- 22 **C**onfirmatur: Modus unionis inter aliqua extrema solum ponitur, quando ex illis unitis resultat unum aliquod tertium; cum unio sit quasi via ad unum: Sed ex Angelo & loco corporeo non constituitur aliquod tertium, quod sit unum ab eis distinctum, ut ostendit D. Thomas 2. cont. Gent. cap. 56. *Sunt enim unum (inquit) in agendo & patiando, quod non est esse unum simpliciter.* Ergo inter illa nullus debet poni modus unionis, qui sit ratio fundandi ubi Angelicum.
- 23 **A**ddo quod in corporibus non requiritur talis modus aut equam operentur, sed solum quadam juxta positio, ex qua quadam solum denominatio extrinseca in extremis resultare solet: cur ergo in angelis necessarius erit?
- Deinde, Vix potest intelligi, quomodo Angelus mediante illo modo suæ substantiæ superaddito, contingat locum & corpus, antequam in ipsum agat: ut enim docet D. Thomas ubi supra, & in 1. dist. 37. quæst. 3. art. 1. non est nisi duplex contactus, nempe proprius eorum, quorum ultima sunt simul, & contactus metaphoricus, qui est per actionem: Sed contactus proprius Angelo repugnat; cum ei non sint puncta, vel lineæ, aut superficies, quæ sunt corporum ultima; metaphoricus verò, qui est per actionem, Angelo non convenit antequam aliquid agat in corpus: Ergo &c.
- 24 **P**ræterea, Si per liberam Angeli voluntatem produceretur modus unionis, quò Angelus esset

unitus corpori, seu loco corporeo, talis modus non solum produceretur in Angelo, sed etiam incorpore: nam sicut Angelus corpori, ita & corpus Angelo unietur: imò cum corpus magis sit mutabile, quam Angelus, modus ille potius ex parte corporis, quam ex parte Angeli teneret: Sed productio talis modi in corpore, est actio virtualiter transtiens: Ergo Angelus non erit in loco ante omnem operationem transeuntem: Unde Alarcon Vazquis discipulus, postquam loco supra citato exasperatus in sententiam Thomistarum, qui dicunt Angelum esse in loco per operationem transeuntem, falsitatis eam damnasset, imò risu quodam exceperit eorum responsionem, qui dicunt operari Angelos in quibusdam corporibus aliquas qualitates occultas, postea mitior effectus cap. 5. docet operationem transeuntem, & applicationem virtutis operativæ, quam antiqui Theologi posuerunt pro præsentia Angelica explicanda, venerandam & sequendam esse; non ut Angelus per talem operationem contingat corpus, ut dicunt Thomistæ; sed ut per illam producat unionem cum corpore, quæ mediante Angelus est in loco, ut Vazquez allerit. Ex quo deduci potest contra illos Authores argumentum ad hominem. Illi enim negant rationem formalem præsentia Angelicæ esse operationem, quia, inquirunt, priusquam Angelus operetur in aliquo corpore, debet illi esse præsens & conjunctus localiter; cum præsentia agentis ad passivum sit conditio præquisita ad actionem: Atqui similiter priusquam detur modus ille unionis ad corpus, a Vazquez excogitatus, Angelus debet esse præsens loco: Ergo non magis per illum modum, quam per operationem transeuntem, potest Angelus in loco existere. Major patet, Minor verò probatur. Ante illum modum requiritur actio productiva illius, & unitiva ad talem locum. Sed hæc operatio nequit esse absque præsentia Angeli ad locum cum non detur actio in distans, & cum Angelum, priusquam aliquid operetur in aliquo corpore, debeat esse illi præsens & conjunctus localiter, ut illi Authores contra Thomistæ arguunt: Ergo modus ille unionis Vazquezij, supponit præsentiam Angeli ad corpus, ejusque in loco existentiam, si vera sunt illius principia.

Denique, modus ille dicendi non explicat quomodo Angelus possit esse in loco prænaturali & violento: cum enim in illo fit contra suam voluntatem, ratio formalis per quam in eo constituitur, non potest esse aliquis modus unionis, per liberam Angeli voluntatem productus, & ex illa omnino pendens; neque etiam potest in eo esse per unionem ab alio Angelo superiori productam, quia unus Angelus alterius substantiam intrinsece immutare non potest: unde ait S. Thomas qu. 3. de potentia art. 7. ad 1. *Deus in natura operatur, non autem unus Angelus in alio: Ergo &c.*

§. IV.

Sententia D. Thomæ statuitur.

Dico tertio: Ratio formalis proximè & immediate fundans ubicationem Angeli in loco connaturali, sive causaliter proximè illi tribuens esse in tali loco, est operatio virtualiter transtiens.

Hanc conclusionem ita clarè & expresse docet S. Thomas, ut de ejus mente nullus relinquantur dubitationi locus. Næ. dist. 37. quæst. 4. art. 1. sic ait: *Quod aliquid determinetur ad locum al-*

quod non est nisi in quantum per aliquem motum applicatur ad locum illum & non ad alium: hoc autem applicatio vel intelligitur secundum formam contactum, vel secundum formam, vel secundum operariem aliquam: secundum formam, sicut anima est in corpore: quomodo Angelus in se locali esse non potest, cum non sit actus corporis. Secundum determinatum formam: sicut punctus in linea, quomodo terminatur Angelus in loco non est, quia essentia eius omnino a se abstracta est. Secundum contactum: sicut in loco est corpus. Contactus autem dicitur dupliciter, proprie & metaphorice: proprie tangere est habere ultimam partem, & patet quod hoc Angelo convenire non potest: tunc autem metaphorice est per actionem, sicut dicitur contrahens tangere; & iste tactus Angelo potest convenire. Relinquitur ergo, quod Angelus deservi vel determinari non potest ad locum aliquem, nisi per actionem & operationem. Et post pauca subdit: Angelus & qualibet substantia incorporea, non potest esse in corpore vel in loco, nisi per operationem, quae effectum aliquem in eo causat. Et infra: Angelus est in loco, quatenus operatur circa aliquod corpus locatum, vel motum, vel lumen, vel aliud huiusmodi.

Videri etiam potest quodlibeto 1. art. 4. ubi haec habet: Sicut corpus est in loco per contactum determinatum, ita Angelus est in loco per contactum virtutis: si quis autem velit virtutis contactum operationem vocare, propter hoc quod operari est proprium virtutis effectus, dicatur quod Angelus est in loco per operationem: ita tamen quod per operationem non intelligatur sola motio, sed quacunque unio, quae suae virtutis se corpori unit, praesidendo, vel continendo, vel operando alio modo. Ubi advertendum est, nomine unionis non esse intelligendum modum unionis, praecedenti impugnatum, sed (ut ait Ferraricus, contra Gentiles cap. 68.) quamcumque aliam operationem, a motione locali distinctam; operatio enim agentis, transiens in passum, est eius cum passio unio, & rei in passum producta effectio. Unde cum subdit, quod Angelus est in loco praesidendo, hoc non debet intelligi de praesidentia habituali, sed actuali supra corpora inferiora; ad quam requiritur ut praesidens actu influat in id cui praesidet, & aliquam operationem erga illud exerceat: vel si intelligatur de praesidentia habituali, & sine ulla operatione erga corpus, quae tangat illud; dicendum est, D. Thomam per talem praesidentiam explicare praesentiam ordinis, quam habet Angelus, cum per dictamen practicum ordinat se erga aliquem locum, ut infra cum Cajetano exponemus.

Præterea idem S. Doctor 3. contra Gentiles cap. 68. sic dicitur: Omne quod est in loco, vel in re quacunque, aliquo modo contingit ipsam, res enim corporea est in aliquo sicut in loco, secundum contactum quantitatis: dimensiones autem incorporea in aliquo dicitur, secundum contactum virtutis, cum careat dimensionibus quantitatis. Sic igitur se habet res incorporea ad hoc quod sit in loco per virtutem suam, sicut se habet res corporea ad hoc quod sit in loco per quantitatem dimensionem. Quibus verbis hanc rationem fundamentalem nostrae conclusionis insinuat: debet esse in Angelo ratio formalis proxima, & immediata essendi in loco connaturali, seu ratio fundandi proximè ubicationem in illo, per quod actu illi tangit, sed illi non tangit nisi per operationem virtualiter transentem: Ergo talis operatio est in Angelo ratio formalis, proxima, & immediata essendi in loco connaturali. Maior patet exemplo corporum: idem enim in rebus

A corporeis quantitas dicitur ratio formalis proxima & immediata essendi in loco, seu fundandi ubicationem in illo, quia substantia corporea non contingunt locum, nisi ratione quantitatis. Minor vero probatur: nam iuxta Aristotelem 2. Physic. cap. 5. & D. Thomam ibidem, & loco supra relato ex 1. sent. duplex tantum est contactus; unus propriè dictus, qui est quantitatis molis seu dimensionis; alter improprius & metaphoricus, qui est a quantitate virtutis, nempe operatio virtualiter transiens: Sed Angeli, cum immateriales & incorporei sint, locum corporeum per quantitatem molis, & contactu propriè dicto contingere nequeunt: Ergo illum solum tangunt, contactu virtutis, qui fit per operationem virtualiter transentem.

Confirmatur: Illud proximè fundat ubicationem Angeli in loco connaturali, quod est ipsi ratio tangendi nunc maiorem, nunc minorem, nunc indivisibilem locum, prout ipsi libuerit: Sed sola operatio virtualiter transiens hoc habet, utpote quae sola est libera, subindeque variabilis, ut docet sanctus Thomas loco supra citato ex primo sentent. artic. 2. his verbis: *Locus Angeli potest esse divisibilis vel indivisibilis, aut magnus, vel parvus, secundum quod operatio eius immediate ad magnum vel parvum terminatur*: Ergo sola operatio virtualiter transiens, proximè fundat ubicationem Angeli in loco connaturali.

Potest etiam suaderi conclusio aliâ ratione ex doctrina D. Thomae desumptâ, Ratio formalis proximè fundans ubicationem Angeli, sive causaliter illi tribuens esse in loco connaturali, debet esse ita elevata & eminent, ut ratione illius possit Angelus quando voluerit se ab omni loco absolvere: Sed hoc solum potest convenire operationi Angeli, non verò ejus substantia: Ergo ratio formalis proximè fundans ubicationem Angeli, sive causaliter illi tribuens esse in loco connaturali, non est substantia Angeli, sed solum ejus operatio virtualiter transiens. Minor est certa: Illud enim quod ita tribuit Angelo esse in loco, ut simul sit ratio ipsum absolvendi ab omni loco, quando voluerit, debet esse aliquid liberum, & talis naturae, quod possit adesse vel abesse ab Angelo, quando voluerit: substantia autem Angeli est aliquid omnino necessarium, nec potest Angelus eâ spoliari, quando voluerit, è contra verò operatio virtualiter transiens, liberè ei convenit, & potest cum voluerit illam suspendere, vel omnino ab ea cessare: Ergo &c. Major autem, in qua est difficultas, & quae ab Adversariis negatur, sic potest suaderi Angelus potest se ipsum absolvere ab omni loco, quando voluerit: Ergo ratio formalis illi tribuens esse in loco connaturali, debet esse ita elevata & eminent, ut possit etiam illi esse ratio absolvendi se ab omni loco. Consequentia patet, Antecedens verò ostenditur primò ex D. Thoma, loco supra citato ex 1. sent. art. 1. ad 4. ubi ait: *Non reputo inconveniens, quod Angelus sine loco possit esse & non in loco, quando nullam operationem circa locum habet*. Et quæst. 3. de potentia art. 1. ad 2. *Nihil prohibet* (inquit) *Angelos non esse in loco, si voluerint*. Videri etiam potest quodlib. 6. art. 3. ubi idem expressè docet.

Præterea idem Antecedens ratione suadetur: Perfectissima forma substantialis, scilicet anima rationalis, hoc ipso quod perfectissima, non obligatur corpori, sed potest ab illo absolvi, ab eoq; separata

Separata existere; & cum illi unitur, minima illi subordinatur, sed potius illud sibi subdit & subordinat. Ergo similiter locabilia perfectissima, qualia sunt intelligentia, non subordinantur, etiam in ratione locabilis, loco corporeo, sed potius cum illi conjunguntur, eum sibi subijciunt & subordinant. Consequentia probatur: quia major est connexio formae cum materia, quam rei locabilis cum loco: Ergo si perfectissima forma possit penitus à materia absolvi, nec illi subordinetur, cum eam informat; multò potiori ratione perfectissima res locabilis poterit absolvi ab omni loco, nec subordinabitur loco, cum illi applicabitur, sed potius illum sibi subijciet ac subordinabit.

Tertio Antecedens principale ostenditur. Angeli ante mundum corporeum à Deo creari poterant, imò illés ante mundi corporei machinam à Deo fuisse conditos, docent plures ex Patribus Græcis, quos disput. 1. retulimus: Sed tunc nullus fuisset locus corporeus: Ergo Angeli possunt ab omni loco corporeo absolvi, esseque in rerum natura, & tamen nullibi existere, ut magis ex solutione argumentorum patebit.

31 Denique probari potest conclusio ratione quam insinuat Sanctus Thomas hic art. 1. in corp. ubi ait: *Substantia incorporea sua virtute contingens rem corpoream, continet ipsam, & non continetur ab ea: anima enim est in corpore ut continens, & non ut contenta. Et similiter Angelus dicitur esse in loco corporeo, non ut contentum, sed ut continens aliquo modo.* Unde quod de anima dicit Gregorius Nyssenus in libro de anima: *Neque in corpore est ut in vase, sed corpus potius in ea* (ut in continente scilicet & movente, qui est unus ex modis essendi in alio assignatis ab Aristotele 4. phys. cap. 3.) dici etiam potest de Angelo, cuiuslibet corpori unito; illum scilicet esse in loco, non ut contentum sed ut continentem locum. Ex qua doctrina hoc potest argumentum confici. Angelus non est in loco connaturali, ut ab eo contentus, sed potius ut illum continens: At si esset in illo per suam substantiam, non vero per operationem, esset in illo ut contentus, non ut continens; nam continere dicitur locum, non formaliter, aut materialiter, sed effectivè: Ergo Angelus non est in loco per suam substantiam, sed duntaxat per suam operationem.

32 Dico ultimò: Ratio formalis proximè fundans ubicationem Angeli in loco violento, est passivè ex parte Angeli se tenens, qui scilicet ab aliquo agente patitur, & ita alligatur ut non permittatur ipsum alibi operari.

Probat: Quilibet contactus rei locabilis & loci est ratio formalis proximè fundans ubicationem: unde sicut ubicatio Angeli in loco connaturali fundatur in contactu activo, quo Angelus per actionem transeuntem aliquod corpus effectivè contingit, illudque activè continet, & sibi subijciet ac subordinat, ut antea declaratum est; ita ejus ubicatio in loco præternaturali & violento, fundari debet in contactu passivo, quo Angelus ab aliquo agente corporeo patitur vel ita ab illo ligatur, & detinetur, ut impediatur ne possit operari ubi vult, & secundum quod vult. Unde Cajetanus hic art. 3. ait Angelos naturaliter locari in loco per operationem. Dæmones vero per pati potius quam per agere. Sed de hoc plenius agemus intra tractando de panæ dæmonum.

33 Advertendum tamen est, ne ex industria di-

xisse, rationem formalem proximè fundans ubicationem Angeli in loco violento esse: ita patitur, ut ab illo ligetur & impediatur ne possit operari ubi vult, quia sola passivè in loco corporeo non est sufficiens ad hunc effectum, sed illa solum quæ talis est conditionis, ut ratione illius Angelus ita ligetur, ut non permittatur ipsum alibi operari. Unde licet Dæmones etiam dum in isto aere existunt, à quibus patitur ab igne inferni, non dicuntur tamen in inferno tanquam in loco existere, quia talis ignis permittit ipsos operari in aere, & extra infernum usque ad diem judicij.

Præterea observandum est, quod licet animæ puerorum sine baptismo mortuorum, per passivè nem seu passivam alligationem in limbo existant; hæc tamen passivè, seu passiva alligatio non habet in illis rationem pænæ sensus: quia cum non apprehendant illum locum, nec illam detentionem, ut sibi disconvenientem, ex illa non tristantur, nec ei reluctantur: quod tamen necessarium esset, ut prædicta detentio & alligatio rationem pænæ sensus haberet: propter quod etiam, licet dicatur ibi existere tanquam in loco præternaturali, non tamen tanquam in loco violento.

S. V.

Expediuntur difficultates, quæ contra D. Thomam sententiam proponi solent.

Contra sententiam paragrapho præcedenti expositam, variis modis insurgunt Adversarij. Primò argumentantur à priori: quia Angelus antecedenter ad operationem est in loco. Secundo aliquibus exemplis, quibus ostenditur Angelos aliquando esse in loco sine operatione transeunte. Tertio ab inconvenientibus. Quas omnes difficultates & objectiones D. Thomas prævidit ac resolvit, ut ex dicendis patebit.

Primum ergo Adversariorum fundamentum sic proponitur. Prius est Angelum esse in loco corporeo, quam in eo operari: Ergo operatio virtualiter transeuntes non potest esse ratio formalis proximè & immediatè fundans ubicationem seu præsentiam Angeli in loco corporeo. Consequentia est manifesta, Antecedens probatur. Primo prius est Angelum esse in loco, quam operari: Ergo similiter prius est esse in loco, quam operari in loco. Secundo, Approximatio seu applicatio agentis ad passum est conditio necessaria prærequisita ad operandum circa illud, ut docent Philosophi 7. Physic. Tertio probatur ex Scriptura & SS. Patribus, quod docent Angelos accedere ad corpora, vel ad Spiritus, ut circa res ejusmodi operentur: nam Danielis 10. Gabriel Angelus dicit: *Michael venit mihi in adiutorium, scilicet ad Hebræos liberandos à servitute.* Et Zachar. 3. ut duo Angeli possent invicem loqui, accessit unus ad alium. Item Matth. 4. dicitur: *Angeli accesserunt ei* (scilicet Christo) & ministrabant ei. Denique Damascenus, de fide cap. 17. sic habet: *Quia Angelus promptè acceleriter transit, idè in diversis locis operari dicitur: Ergo ille transitus ad diversa loca præcedens est, & dat Angelis conditionem prærequisitam ut possint operari.*

Respondet D. Thomas quodlib. 1. art. 4. idem argumentum sibi opponere. Sic enim ait: *Videtur quod Angelus non sit in loco secundum operationem tantum. Prius est enim esse quam operari. Ergo prius est esse in loco, quam operari in loco: Sed posterius non est causa prioris: Ergo operari in loco,*

Disput. 13.
art. 2.